

Beleidsbeoordeling Nederlandse banken 19^e update

Eerlijke Bankwijzer

25 mei 2023

Over de Eerlijke Bankwijzer

Dit rapport is geschreven in opdracht van de Eerlijke Bankwijzer (EB). De Eerlijke Bankwijzer is een samenwerkingsverband van vijf maatschappelijke organisaties: Amnesty International, Milieudefensie, Oxfam Novib, PAX, en World Animal Protection. Het doel van de Eerlijke Bankwijzer is om bankgroepen die actief zijn in Nederland aan te sporen om maatschappelijk verantwoord te ondernemen, te financieren en te beleggen.

De Eerlijke Bankwijzer vormt samen met de Eerlijke Pensioenwijzer (EP) en de Eerlijke Verzekeringwijzer (EV) de Eerlijke Geldwijzer (EG). De Eerlijke Geldwijzer is onderdeel van *Fair Finance International* (FFI), een internationaal netwerk van meer dan 100 maatschappelijke organisaties in vijftien landen.

Over dit rapport

Dit rapport presenteert de resultaten van de nieuwste editie van het doorlopend beleidsonderzoek van de Eerlijke Bankwijzer. In het rapport wordt het duurzaamheidsbeleid van acht Nederlandse bankgroepen beoordeeld aan de hand van de Fair Finance Guide Methodology 2021.

Over de auteurs

Dit rapport werd onderzocht en geschreven door Lennart van Loenen en Mara Werkman, met bijdrages van, Paula Skilling, Patricia Enriquez en Jan Willem van Gelder. Het rapport dient als volgt geciteerd te worden: Van Loenen, L. en M. Werkman (2023, mei), *Eerlijke Bankwijzer: Beleidsbeoordeling Nederlandse banken – 19^e update*, Amsterdam, Nederland: Profundo.

Over Profundo

Met diepgaand en op feiten gebaseerd onderzoek en advies wil Profundo een praktische bijdrage leveren aan een duurzame wereld en sociale rechtvaardigheid. We analyseren internationale grondstofketens, de financiële sector, relevante beleidsontwikkelingen en de impact van bedrijven en financiers op alle duurzaamheidsaspecten. Meer informatie over Profundo is beschikbaar op www.profundo.nl.

Disclaimer

Profundo neemt de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht bij het verzamelen van informatie en het verwerken daarvan in publicaties, maar kan niet garanderen dat deze publicatie volledig is. Profundo neemt geen verantwoordelijkheid voor fouten in de gebruikte bronnen, noch voor veranderingen na de publicatiedatum. Deze publicatie is bedoeld voor informatieve doeleinden en dient niet te worden gelezen als een rapport dat goedkeuringen, verklaringen of garanties van welke aard dan ook verstrekt. Profundo zal geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade die voortvloeit uit het gebruik van deze publicatie.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Summary	4
Introductie	7
Hoofdstuk 1 Opzet beleidsonderzoek	8
1.1 Doel van het onderzoek.....	8
1.2 Gebruikte methodologie.....	8
1.3 Selectie van bankgroepen.....	8
1.4 Selectie van thema's en sectoren	9
1.5 Onderzoeksproces	10
1.6 Disclaimer	10
Hoofdstuk 2 Resultaten per thema en sector	11
2.1 Belastingen	11
2.2 Dierenwelzijn.....	14
2.3 Gendergelijkheid	16
2.4 Klimaatverandering	19
2.5 Mensenrechten	22
2.6 Natuur.....	24
2.7 Wapens.....	26
Hoofdstuk 3 Conclusies	30
3.1 Overzicht beleidsscores.....	30
3.2 Conclusies over de (veranderingen in) scores	31
Bronvermeldingen	34

Lijst van tabellen

Tabel 1	Overzicht scores van de acht bankgroepen	2
Tabel 2	Geselecteerde bankgroepen: merknamen en klanttegoeden	9
Tabel 3	Duurzaamheidsthema's en risicosectoren	9
Tabel 4	Beleidsscores Belastingen	11
Tabel 5	Beleidsscores Dierenwelzijn	14
Tabel 6	Beleidsscores Gendergelijkheid	17
Tabel 7	Beleidsscores Klimaatverandering	19
Tabel 8	Beleidsscores Mensenrechten	22
Tabel 9	Beleidsscores Natuur	24
Tabel 10	Beleidsscores Wapens	27
Tabel 11	Scores van de acht bankgroepen per thema en sector	30
Tabel 12	Veranderingen in beleidsscores per bankgroep	31

Samenvatting

Banken maken het bedrijven en organisaties mogelijk om kapitaal te verwerven voor bijvoorbeeld fabrieken, mijnen, plantages en nieuwe producten en technologieën. Deze activiteiten kunnen onder meer bijdragen aan het uitbannen van ondervoeding en het versterken van ecosystemen, maar ook aan het schenden van mensenrechten en aan het versterken van klimaatverandering. De Eerlijke Bankwijzer stelt zich daarom ten doel om banken hun (financiële) invloed aan te laten wenden om bedrijven en organisaties waaraan ze krediet verlenen en waarin ze beleggen te verduurzamen. De Eerlijke Bankwijzer is een gezamenlijk initiatief van vijf organisaties: Amnesty International, Milieudefensie, Oxfam Novib, PAX en World Animal Protection.

Onderzoeksopzet

Voor de Eerlijke Bankwijzer beoordeelt dit onderzoeksrapport - voor de twintigste keer sinds 2009 - het krediet- en beleggingsbeleid van de volgende belangrijke bankgroepen op de Nederlandse markt:

- ABN Amro;
- bunq;
- De Volksbank;
- ING Bank;
- NIBC;
- Rabobank;
- Triodos Bank; en
- Van Lanschot Kempen.

In het onderzoek is nagegaan welke duurzaamheidscriteria zijn opgenomen in het krediet- en beleggingsbeleid van deze bankgroepen. De beoordelingsmethodologie is opgesteld door Fair Finance International (FFI), waarin de Eerlijke Bankwijzer samenwerkt met buitenlandse partners, op basis van internationale standaarden, zoals verdragen, richtlijnen, keurmerken en gedragscodes. De methodologie heeft betrekking op het beleid voor zakelijke kredietverlening (inclusief het faciliteren van aandelen- en obligatie-emissies), projectfinanciering, beleggingen op de balans en vermogensbeheer voor klanten.

Na 14 jaar Eerlijke Bankwijzer (2009 – 2023) is ervoor gekozen om het aantal beleidsthema's waarop de banken worden beoordeeld, te verminderen. Een afgeslankt beleidsonderzoek geeft de Eerlijke Bankwijzer meer mogelijkheden voor onderzoeken gericht op de *implementatie* van het beleid c.q. de investeringspraktijk.

In dit onderzoek is het beleid van de bankgroepen beoordeeld voor zes belangrijke duurzaamheidsthema's en één risicosector (wapens):

- Belastingen;
- Dierenwelzijn;
- Gendergelijkheid;
- Klimaatverandering;
- Mensenrechten;
- Natuur; en
- Wapens.

Overzicht scores

Tabel 1 geeft een overzicht van de scores die in dit onderzoek zijn toegekend voor de geselecteerde thema's en de wapensector aan de acht onderzochte bankgroepen. De scores worden weergegeven op een schaal van 1 (zeer slecht) tot en met 10 (uitstekend).

Tabel 1 Overzicht scores van de acht bankgroepen

Bankgroepen	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
Belastingen	2,9	2,9	8,9	4,0	5,0	4,7	7,1	5,9
Dierenwelzijn	5,2	5,4	9,3	4,9	3,9	7,1	8,9	2,0
Gendergelijkheid	4,5	6,2	7,9	4,4	4,5	3,6	4,5	3,7
Klimaatverandering	3,6	7,6	9,6	5,4	9,6	6,9	8,8	5,3
Mensenrechten	8,0	9,3	10	6,9	9,3	7,8	10	7,8
Natuur	6,3	7,0	10	6,1	9,8	8,4	9,3	8,4
Wapens	6,1	9,3	10	5,1	9,3	7,3	10	8,0

Conclusies

De belangrijkste conclusies die uit de in Tabel 1 weergegeven scores getrokken kunnen worden, zijn:

- Alle bankgroepen scoren over het algemeen goed op het thema mensenrechten en voldoende op het thema natuur. De scores voor de sector wapens zijn over het algemeen goed, met alleen voor ING een twijfelachtige score.
- Verbeteringen in scores ten opzichte van het vorige beleidsonderzoek in 2020 zijn vooral te zien bij klimaatverandering en gendergelijkheid. Bij zeven van de acht banken zijn de scores voor klimaatverandering omhoog gegaan, vanwege Europese regelgeving die ambitieuzer klimaatbeleid stimuleert. De hoogste scoreverbeteringen komen voor rekening van bunq en NIBC voor het thema klimaatverandering (+2,8 respectievelijk +3,1).
- Veel bankgroepen verbeterden hun beleid op het gebied van gendergelijkheid, al blijven de scores onvoldoende, met uitzondering van de Volksbank. De meeste banken hebben in hun eigen organisatie nog geen deelname van ten minste 40% vrouwen op het niveau van de raad van bestuur en het senior management bereikt. Sommige banken zouden een hogere score kunnen behalen door strengere beleidsvereisten voor gendergelijkheid toe te passen op bedrijven waarin ze investeren of financieren.
- Vooral dierenwelzijn, mensenrechten, en de sector wapens laten lagere scores zien in vergelijking met het vorige onderzoek in 2020. Deze lagere scores zijn vooral veroorzaakt door methodologische veranderingen. Voor dierenwelzijn, bijvoorbeeld, zijn criteria met betrekking

tot bont en exotisch leer en dierentransport veranderd. Ook zijn er vier nieuwe dierenwelzijnselementen aan de methodologie toegevoegd.

- Grote verschillen in scores tussen de banken zijn te zien op de thema's belastingen, dierenwelzijn en klimaatverandering. Het verschil in scores met betrekking tot belastingen komt vooral doordat sommige banken weinig eisen stellen aan bedrijven waarin ze investeren of die ze financieren. Voor dierenwelzijn onderschrijven alle banken het principe van de 'Five Freedoms', maar weinig banken hebben beleid om de Five Freedoms te implementeren op soortspecifiek niveau.
- De scores van bunq zijn op vijf van de zeven beoordeelde thema's gedaald, in vergelijking met het vorige beleidsonderzoek voor de Eerlijke Bankwijzer, met name voor de thema's belastingen, natuur en dierenwelzijn. Voor het thema klimaat ging de score aanzienlijk omhoog en een klein beetje voor het thema mensenrechten. Deze veranderingen zijn veroorzaakt door een recente verandering in het bedrijfsmodel van bunq, dat een Ierse financieringsmaatschappij voor MKB-bedrijven heeft overgenomen. Ten tijde van het onderzoek bevond bunq zich nog in een overgangsfase en was de bankgroep nog bezig met het formuleren van nieuw beleid dat past bij het nieuwe bedrijfsmodel.

Summary

Banks provide financial services to companies and organisations that enable them to acquire capital for, among others, factories, mines, plantations, and new products and technologies. These activities can contribute to eliminating malnutrition and strengthening ecosystems, for example, but also to violating human rights and worsening climate change. The Dutch Fair Bank Guide therefore aims to encourage banks to use their (financial) influence to make companies and organisations they invest in more sustainable. The Fair Bank Guide is a joint initiative of five organisations: Amnesty International, Friends of the Earth Netherlands, PAX, Oxfam Novib and World Animal Protection Netherlands.

Research approach

This research report assesses for the Fair Bank Guide - for the twentieth time since 2009 - the responsible lending and investment policies of eight major banking groups active on the Dutch market:

- ABN Amro;
- bunq;
- De Volksbank;
- ING Bank;
- NIBC;
- Rabobank;
- Triodos Bank; and
- Van Lanschot Kempen.

The research assessed the sustainability criteria of the lending and investment policies of these banking groups. The research methodology was developed by Fair Finance International (FFI), in which the Fair Bank Guide participates along with international partners. The methodology is based on widely accepted international standards, such as treaties, guidelines, certification schemes and codes of conduct. It includes corporate lending policy (including facilitating equity and bond issues), project financing, investments on the balance sheet, and asset management for third parties.

Fair Bank Guides have been produced for fourteen years. The number of policy areas on which banks are assessed will now be reduced. A more tightly focused Fair Bank Guide enables greater opportunities to centre attention on themes and sectors that warrant practical policy implementation.

This analysis focuses on six cross-cutting sustainability themes, as well as one sector (arms):

- Animal welfare;
- Climate change;
- Gender equality;
- Human rights;
- Nature;
- Taxes; and
- Arms.

Overview of scores

Table 1 gives an overview of the scores awarded for the selected themes and sectors to the eight banking groups that were assessed. The scores are shown on a scale from 1 (very poor) to 10 (excellent).

Table 1 Overview of scores of eight Dutch banking groups

Banking group	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
Tax	2.9	2.9	8.9	4.0	5.0	4.7	7.1	5.9
Animal welfare	5.2	5.4	9.3	4.9	3.9	7.1	8.9	2.0
Gender equality	4.5	6.2	7.9	4.4	4.5	3.6	4.5	3.7
Climate change	3.6	7.6	9.6	5.4	9.6	6.9	8.8	5.3
Human rights	8.0	9.3	10	6.9	9.3	7.8	10	7.8
Nature	6.3	7.0	10	6.1	9.8	8.4	9.3	8.4
Arms	6.1	9.3	10	5.1	9.3	7.3	10	8.0

Conclusions

The main conclusions from the scores presented in Table 1 are:

- All banking groups score well on the theme of human rights and satisfactory on nature. The scores for the arms sector are generally good, with a questionable score only for ING.
- Improvements in scores compared to the previous policy study in 2020 relate mainly to climate change and gender equality. Seven of the eight banks improved their climate change scores, which points towards European regulation as a driver of more ambitious climate change policy. The highest score improvements are by bunq and NIBC for the theme of climate change (+2.8 and +3.1).
- Many banking groups improved their gender equality policies, although the scores remain unsatisfactory, with the exception of De Volksbank. Most banks have not yet achieved at least 40% participation of women at board and senior management level in their own organisation. Some banks could achieve a higher score by applying more rigorous gender equality policy requirements on companies in which they invest or finance.
- Animal welfare, human rights, and the arms sector generally have lower scores compared to the previous survey in 2020. These lower scores are mainly caused by methodological changes. For animal welfare, for example, criteria changed regarding fur and exotic leather, and animal transport. Four new elements have also been added.
- Major differences in scores can be seen in the themes of taxes, animal welfare and climate change. The divergence in tax scores is primarily because some banks impose few requirements on companies which they invest in or finance. For animal welfare, all banks endorse the principle of the Five Freedoms, but fewer banks adopt policies to operationalise the Five Freedoms at a species-specific level.

- Bunq's scores fell in five of the seven assessed themes compared to the previous policy survey for the Fair Bank Guide, particularly for tax, nature and animal welfare. Bunq's score increased significantly for the climate change theme, and marginally for that of human rights. The changes are due to a recent change in bunq's business structure, due to the acquisition of an Irish SME finance company. At the time of the research, bunq was in a transition phase and the banking group was still formulating policies to fit its new business model.

Introductie

Dit rapport bevat de resultaten van de negentiende actualisering van het doorlopend beleidsonderzoek van de Eerlijke Bankwijzer (EB), waarin het duurzaamheidsbeleid van acht Nederlandse bankgroepen is beoordeeld.

De Eerlijke Bankwijzer is een samenwerkingsverband van vijf maatschappelijke organisaties: Amnesty International, Milieudefensie, Oxfam Novib, PAX en World Animal Protection.ⁱ De Eerlijke Bankwijzer is samen met de Eerlijke Verzekeringwijzer (EV) en Eerlijke Pensioenwijzer (EP) onderdeel van de Eerlijke Geldwijzer (www.eerlijkegeldwijzer.nl). De Eerlijke Bankwijzer maakt samen met de zusterorganisaties in de Eerlijke Geldwijzer, deel uit van *Fair Finance International* (FFI), een internationaal samenwerkingsverband van non-gouvernementele organisaties (ngo's) in België, Brazilië, Cambodja, Duitsland, de Filipijnen, India, Indonesië, Japan, Nederland, Noorwegen, Pakistan, Thailand, Vietnam, Zuidelijk Afrika en Zweden.

De Eerlijke Bankwijzer stelt zich ten doel om banken aan te sporen hun krediet- en beleggingsbeleid te verduurzamen en om duurzaamheid verder in hun bedrijfsvoering te integreren. Achterliggend doel is dat de bankgroepen daarmee hun (financiële) invloed aanwenden om andere bedrijven, in Nederland en daarbuiten, te verduurzamen.

De Eerlijke Bankwijzer laat zien in welke mate bankgroepen door middel van hun leningen en beleggingen bijdragen aan een rechtvaardige en duurzame wereld. Dat gebeurt in beleidsonderzoeken, die het krediet- en beleggingsbeleid en de bedrijfsvoering van bankgroepen systematisch vergelijken en beoordelen. Daarnaast laat de Eerlijke Bankwijzer praktijkonderzoeken uitvoeren, waarin voor een specifieke sector of thema wordt beoordeeld of de leningen en beleggingen van een bankgroep in lijn zijn met (inter)nationale richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Als dit niet het geval is wordt onderzocht of dit te maken heeft met gebrek aan beleid en/of onvolledige implementatie van beleid.

De Eerlijke Bankwijzer is een consumenteninstrument. Steeds meer consumenten vinden het belangrijk dat hun bank maatschappelijk verantwoord opereert. Consumenten worden via de website betrokken bij het verwezenlijken van het doel van de Eerlijke Bankwijzer. Op de website kunnen consumenten het krediet- en beleggingsbeleid van de belangrijkste bankgroepen vergelijken en praktijkonderzoeken bekijken. Ook kunnen consumenten via de website de bankgroepen aanschrijven om positieve of negatieve feedback te geven.

Hoofdstuk 1 van dit rapport zet de opzet van het beleidsonderzoek uiteen. In Hoofdstuk 2 worden de onderzoeksresultaten geanalyseerd per thema en sector. In Hoofdstuk 3 worden de belangrijkste conclusies getrokken.

Voor een uitgebreidere beschrijving van de doelstelling en de gehanteerde onderzoeksmethodologie, de aandachtsgebieden (thema's, sectoren en bedrijfsvoering) plus het maatschappelijk belang daarvan, en van de elementen waarop het beleid van de Nederlandse bankgroepen beoordeeld wordt, wordt verwezen naar vorige beleidsonderzoeksrapporten, die te vinden zijn op de website van de Eerlijke Geldwijzer: www.eerlijkegeldwijzer.nl/bankwijzer.

ⁱ Niet alle coalitieleden van de Eerlijke Bankwijzer werken aan alle thema's en/of sectoren waar dit onderzoek zich op richt. Teksten over specifieke onderwerpen geven daarom niet noodzakelijkerwijs de mening van alle coalitieleden van de Eerlijke Bankwijzer weer.

1

Opzet beleidsonderzoek

Dit hoofdstuk vat kort de opzet van dit beleidsonderzoek samen. Paragraaf 1.1 beschrijft het doel van het onderzoek en paragraaf 1.2 gaat in op de gebruikte methodologie. In paragraaf 1.3 wordt een overzicht gegeven van de geselecteerde bankgroepen. Paragraaf 1.4 vat samen welke thema's en sectoren beoordeeld zijn, terwijl paragraaf 1.5 het onderzoeksproces beschrijft.

1.1 Doel van het onderzoek

In dit onderzoeksrapport wordt het financierings- en beleggingsbeleid van acht bankgroepen in Nederland beoordeeld. De beoordelingen uit dit rapport worden in ingekorte vorm en in toegankelijke bewoordingen op de website van de Eerlijke Geldwijzer gepubliceerd. Dit is inmiddels het twintigste beleidsonderzoek voor de Eerlijke Bankwijzer dat op vergelijkbare wijze is opgezet. Het vorige onderzoek werd gepubliceerd in oktober 2020.¹

1.2 Gebruikte methodologie

Het beleid van deze bankgroepen wordt in dit onderzoek beoordeeld aan de hand van de *Fair Finance Guide Methodology* (FFG-methode), een methodologie die Profundo in samenwerking met *Fair Finance International* (FFI) heeft ontwikkeld op basis van de methodologie die al vanaf 2009 voor de beleidsonderzoeken van de Eerlijke Bankwijzer werd gebruikt.

De FFG-methode is opgesteld in 2014 en wordt periodiek geactualiseerd.² Voor dit onderzoek is de in oktober 2021 gepubliceerde versie van de FFG-methode gebruikt.³

De FFG-methode definieert per thema en per sector een wisselend aantal beoordelingselementen. Voor ieder beoordelingselement ontvangt iedere bankgroep maximaal 1 punt, als de inhoud van het element volledig is opgenomen in het financierings- en beleggingsbeleid van de bankgroep. Als de inhoud van het element niet volledig wordt gedekt door het beleid van de bankgroep, of als het beleid van de bankgroep niet geldt voor alle vormen van financieringen en beleggingen, wordt een score tussen 0 en 1 toegekend voor dat element (zie de FFG-methode voor nadere details). Als een element niet relevant is voor een bankgroep, wordt geen score toegekend en wordt het element niet meegeteld bij het berekenen van de beleidsscore.

Per thema en sector worden per bankgroep alle scores opgeteld. Om ze onderling vergelijkbaar te maken worden deze beleidsscores dan genormaliseerd op een schaal van 0 tot 10.

1.3 Selectie van bankgroepen

Tabel 2 presenteert een overzicht van de bankgroepen die zijn meegenomen in de huidige beleidsbeoordeling voor de Eerlijke Bankwijzer, met daarbij ook de merknamen die deze bankgroepen hanteren en de klanttegoeden van de bankgroepen in 2022.

Tabel 2 Geselecteerde bankgroepen: merknamen en klanttegoeden

Bankgroep	Merknamen van de bankgroep in Nederland	Klanttegoeden eind 2022 (in € miljoen)	Bron
ING Bank	Bank Mendes Gans, ING Bank	640.770	ING (2023, maart), Annual Report 2022, p.188.
Rabobank	Rabobank, Obvion, DLL (De Lage Landen), BPD Europe	320.100	Rabobank (2023, maart), Annual Report 2022, p.84.
ABN Amro	ABN Amro, Alpha Credit Nederland, Credivance, DEFAM, Direktbank, Florius, Greenloans, International Card Services, Moneyou	255.000	ABN Amro (2023, maart), Integrated Annual Report 2022, p.126.
De Volksbank	ASN Bank, BLG Wonen, RegioBank, SNS	56.600	De Volksbank (2023, maart), Integrated Annual Report 2022, p.159.
NIBC	NIBC	17.875	NIBC (2023, maart), Annual Report 2022, p.276.
Triodos Bank	Triodos Bank	13.816	Triodos Bank (2023, maart), Annual Report 2022, p.6.
Van Lanschot Kempen	Van Lanschot, Evi, Hypotrust, Kempen Capital Management, Kempen & Co	12.700	Van Lanschot Kempen (2023, februari), Annual Report 2022, p.70.
bunq	bunq	1.107	bunq (2022, juni), Consolidated Financial Statements 2021, p.108.

Bronnen: Jaarverslagen over 2022 van de bankgroepen, behalve voor bunq. Voor bunq is het jaarverslag over 2021 geraadpleegd, omdat het jaarverslag over 2022 pas in juni 2023 uitkomt.

Sinds de laatste beleidsbeoordeling voor de Eerlijke Bankwijzer (2020) heeft bunq zijn bedrijfsmodel aanzienlijk gewijzigd. De Nederlandsche Bank keurde bunq's overname van de Ierse financieringsmaatschappij Capitalflow in december 2021 goed, en bunq verkocht zijn eigen beleggingen. Ten tijde van dit onderzoek bevond bunq zich nog in een overgangsfase en was de bankgroep nog bezig met het formuleren van nieuw beleid dat past bij het nieuwe bedrijfsmodel. Dit heeft op enkele thema's negatieve gevolgen voor de beleidsscores van bunq in dit onderzoek.

1.4 Selectie van thema's en sectoren

Tabel 3 geeft een overzicht van de zeven duurzaamheidsthema's en sectoren die zijn beoordeeld in deze update van het beleidsonderzoek.

Tabel 3 Duurzaamheidsthema's en risicosectoren

Duurzaamheidsthema	Risicosector
Belastingen	Wapens
Dierenwelzijn	
Gendergelijkheid	
Klimaatverandering	
Mensenrechten	
Natuur	

1.5 Onderzoeksproces

Dit rapport biedt een weergave van de resultaten van het beleidsonderzoek voor de Eerlijke Bankwijzer, dat is uitgevoerd in opdracht van de vijf deelnemende organisaties. Het onderzoek is door onderzoeksbureau Profundo uitgevoerd in de maanden januari-mei 2023. Gedurende het onderzoek hebben de onderzochte bankgroepen de gelegenheid gekregen om te reageren op:

- De bronnen die voor het onderzoek zijn gebruikt;
- De bedrijfsinformatie over de betreffende bankgroep; en
- De onderzoeksresultaten.

Bunq, De Volksbank, ING, NIBC, Triodos Bank en Van Lanschot Kempen hebben gebruik gemaakt van de gelegenheid tot het geven van feedback en hun reacties zijn meegenomen in het onderzoek. Rabobank en ABN Amro hebben aangegeven geen aanvullende opmerkingen te hebben op de onderzoeksresultaten.

1.6 Disclaimer

Niet alle partnerorganisaties binnen de Eerlijke Bankwijzer werken inhoudelijk op alle thema's en/of sectoren waarover het onderzoek zich uitstrekt. Uitingen over deelonderwerpen hoeven dan ook niet noodzakelijkerwijs te worden onderschreven door alle in de Eerlijke Bankwijzer samenwerkende organisaties.

2

Resultaten per thema en sector

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de resultaten per thema en sector. De tabellen geven aan welke elementen met betrekking tot een thema of sector zijn beoordeeld. In de tabellen is ook weergegeven wat het verschil is met de score in de vorige beleidsupdate. De overzichten worden telkens gevolgd door een analyse van de scores.

2.1 Belastingen

2.1.1 Overzicht elementen en scores

Tabel 4 geeft een gedetailleerd overzicht van de scores van de bankgroepen voor het thema Belastingen.

Tabel 4 Beleidsscores Belastingen

Beoordelingselement	ABN Amro	Bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
Beleidsscore (op een schaal van 0 tot 10)	2,9	2,9	8,9	4,0	5,0	4,7	7,1	5,9
Verandering sinds beleidsonderzoek 2020	-1,2	-6,2	+0,6	-	-	-	-	+0,6
1. Voor ten minste driekwart van de landen waar de financiële instelling actief is en/of 75% van de totale inkomsten, rapporteert het per land over haar inkomsten, winst, Fte's, ontvangen subsidies van overheden en belastingbetalingen aan overheden op een wijze die overeenstemt met de geconsolideerde rekeningen.	1,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
2. De financiële instelling rapporteert voor ieder land waarin zij actief is over haar omzetten, winsten, Fte's en ontvangen subsidies van overheden en (belasting)betalingen.	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
3. De financiële instelling rapporteert voor ieder land waarin zij actief is haar totale activa op een wijze die overeenstemt met de geconsolideerde rekeningen.	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0
4. De financiële instelling verleent geen adviezen aan klanten met als belangrijkste doel het nastreven van belastingontwijking of -ontduiking.	1,0	n.r.	1,0	1,0	n.r.	1,0	1,0	1,0

Beoordelingselement	ABN Amro	Bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore (op een schaal van 0 tot 10)	2,9	2,9	8,9	4,0	5,0	4,7	7,1
Verandering sinds beleidsonderzoek 2020	-1,2	-6,2	+0,6	-	-	-	-	+0,6
5. De financiële instelling verzorgt geen transacties binnen internationale structuren met als belangrijkste doel het nastreven van belastingontwijking of -ontduiking.	1,0	n.r.	1,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
6. De financiële instelling publiceert alle van overheden verkregen bedrijfsspecifieke belastingovereenkomsten.	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0
7. De financiële instelling heeft geen dochterondernemingen of deelnemingen in belastingparadijzen, tenzij de dochteronderneming of deelneming waarde creëert, c.q. economische activiteiten onderneemt in de betreffende landen.	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
8. De financiële instelling biedt geen financiële diensten aan bedrijven in belastingparadijzen, tenzij het bedrijf waarde creëert, c.q. economische activiteiten onderneemt in de betreffende landen.	1,0	n.r.	n.r.	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
9. Bedrijven publiceren hun volledige groepsstructuur, inclusief groepsonderdelen die indirect of gedeeltelijk in eigendom zijn.	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Bedrijven publiceren een uitleg over de activiteiten, functies en uiteindelijke aandeelhouder van iedere dochteronderneming, filiaal, joint venture of gelieerde ondernemingen in rechtsgebieden met geen of lage vennootschapsbelasting.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
11. Bedrijven rapporteren voor ieder land waarin zij actief zijn over hun omzetten, winsten, Fte's, kosten, ontvangen subsidies van overheden en (belasting)betalingen aan regeringen (e.g. bronbelasting, betalingen voor concessies en vennootschapsbelasting).	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12. Bedrijven richten hun (internationale) ondernemingsstructuur en hun (internationale) transacties in op een wijze die recht doet aan de economische realiteit van hun activiteiten en transacties, zonder dat schakels worden toegevoegd alleen of vooral om belastingvoordeel te behalen.	0,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
13. Bedrijven publiceren belangrijke informatie met betrekking tot iedere bedrijfsspecifieke belastingovereenkomst die het van de belastingautoriteiten heeft verkregen.	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Beoordelingselement	ABN Amro	Bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore (op een schaal van 0 tot 10)	2,9	2,9	8,9	4,0	5,0	4,7	7,1
Verandering sinds beleidsonderzoek 2020	-1,2	-6,2	+0,6	-	-	-	-	+0,6
14. Bedrijven publiceren, voor zover juridisch en praktisch mogelijk, de beslissingen van rechtbanken en arbitrage-instellingen ten aanzien van belastingzaken waarbij het bedrijf of haar dochterondernemingen zijn betrokken.	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Bedrijven hebben een managementsysteem waarmee direct actie kan worden ondernomen als medewerkers of toeleveranciers zich schuldig maken aan belastingontduiking.	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0
16. Bedrijven integreren criteria ten aanzien van belastingbetalingen in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering.	0,0	0,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
17. Bedrijven nemen clausules over de naleving van criteria met betrekking tot belastingbetalingen op in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0

Noot: n.r. = niet relevant

2.1.2 Analyse beleid belastingen

Het beleid van de bankgroepen voor het thema belastingen varieert van slecht (score 2,1) tot zeer goed (score 8,9). De meeste bankgroepen kunnen hun beleid op het gebied van belastingen nog sterk verbeteren, onder meer door van bedrijven transparantie te verwachten over de activiteiten, functies en uiteindelijke aandeelhouders van iedere dochteronderneming, filiaal, joint venture of gelieerde ondernemingen in rechtsgebieden met geen of lage vennootschapsbelasting.

Het beste belastingbeleid heeft De Volksbank (score 8,9), gevolgd door Triodos Bank (score 7,1) en Van Lanschot Kempen (score 5,9). Alle drie publiceren ze alle van overheden verkregen bedrijfsspecifieke belastingovereenkomsten. Verder verwachten De Volksbank en Triodos Bank dat bedrijven een managementsysteem hebben tegen belastingontduiking en dat bedrijven clausules over de naleving van belastingcriteria opnemen in contracten met onderaannemers en toeleveranciers.

NIBC en Rabobank halen een twijfelachtige score (score 5,0, respectievelijk 4,7) vergelijkbaar met de scores in de beleidsonderzoeken van 2018 en van 2020. ING scoort onvoldoende (score 4,0) net als in de laatste twee updates. En ABN Amro scoort ruim onvoldoende (score 2,9). Het ontbreekt bij deze banken met name aan de verwachtingen rondom de transparantie van bedrijven over de volledige bedrijfsstructuur, inclusief dochter- en zusterbedrijven. Verder verwachten ze niet van bedrijven dat deze rapporteren voor ieder land waarin zij actief zijn over, onder andere, hun omzetten, winsten, subsidies en betalingen aan regeringen. Ook ontbreekt het aan verwachtingen rondom de transparantie van bedrijven over bedrijfsspecifieke belastingovereenkomsten, schikkingen met belastingautoriteiten en over de volledige bedrijfsstructuur. Ook verwachten ze niet van bedrijven dat die een managementsysteem hebben dat het mogelijk maakt om direct actie te ondernemen als medewerkers of toeleveranciers zich schuldig maken aan belastingontduiking.

ABN Amro scoorde bij enkele belastingelementen meer punten in eerdere onderzoeken omdat gefinancierde bedrijven van de bank moesten voldoen aan de OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen. In de huidige beleidsstukken van de bank wordt dit alleen verwacht voor kwesties rond mensenrechten en niet voor het bedrijfsbeleid op het gebied van belastingen.

De daling met ruim zes punten van bunq komt doordat bunq zijn bedrijfsmodel sinds de laatste beoordeling aanzienlijk heeft gewijzigd. De Nederlandsche Bank keurde bunq's overname van de Ierse geldschieter Capitalflow in december 2021 goed, en bunq verkocht zijn eigen beleggingen. Ten tijde van dit onderzoek bevond bunq zich nog in een overgangsfase en was de bankgroep nog bezig met het formuleren van nieuw beleid dat past bij het nieuwe bedrijfsmodel.

2.2 Dierenwelzijn

2.2.1 Overzicht elementen en scores

Tabel 5 geeft een gedetailleerd overzicht van de scores van de bankgroepen voor het thema Dierenwelzijn.

Tabel 5 Beleidscores Dierenwelzijn

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidscore (op een schaal van 0 tot 10)	5,2	5,4	9,3	4,9	3,9	7,1	8,9
Verandering sinds beleidsupdate 2020	-1,1	-2,1	-0,4	-0,8	-1,1	0,4	-	-0,4
1. Bedrijven respecteren de Vijf Vrijheden (Five Freedoms) van dieren.	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,8
2. Niet-medische dierproeven (waaronder maar niet beperkt tot proeven voor cosmetica) zijn onacceptabel	1,0	1,0	0,5	0,9	1,0	0,5	1,0	0,0
3. Bij gebruik van proefdieren voor medische doeleinden dient dierenleed en het aantal gebruikte dieren zoveel mogelijk worden beperkt (de zogenaamde 3V-strategie: vervanging, verfijning en vermindering van dierproeven). De betrokken ondernemingen zoeken actief en aantoonbaar naar alternatieven voor dierproeven.	1,0	1,0	1,0	0,9	0,0	1,0	1,0	0,8

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore (op een schaal van 0 tot 10)	5,2	5,4	9,3	4,9	3,9	7,1	8,9
Verandering sinds beleidsupdate 2020	-1,1	-2,1	-0,4	-0,8	-1,1	0,4	-	-0,4
4. Het produceren, vervaardigen, verhandelen en verkopen van bont en exotisch leer (en afgeleide producten) is onacceptabel.	0,5	0,0	1,0	0,5	0,5	0,5	1,0	0,5
5. Zeer beperkende huisvestingsmethoden voor onder anderen kalveren (in kisten), leghennen (in legbatterijen) en zeugen (in voerligboxen), zijn onacceptabel	0,8	1,0	1,0	0,5	0,0	1,0	1,0	0,8
6. De fokpraktijken en de genetica van landbouwhuisdieren zijn gericht op een goed welzijn.	0,5	0,0	1,0	0,5	0,0	1,0	0,8	0,0
7. Dierlijke-eiwitbedrijven worden gecertificeerd volgens de criteria van certificeringsregelingen die dierenwelzijnseisen omvatten	1,0	0,0	1,0	0,9	1,0	0,0	1,0	0,0
8. Bedrijven zorgen voor een adequate verrijking en kwaliteit van het leefmilieu voor de landbouwdieren.	0,0	0,5	1,0	0,5	0,0	1,0	0,8	0,0
9. Bedrijven vermijden pijnlijke procedures voor landbouwdieren.	0,0	0,5	1,0	0,0	0,0	1,0	0,8	0,0
10. Bedrijven passen humane slachtmethoden voor landbouwdieren toe.	0,5	0,5	1,0	0,5	0,0	1,0	0,8	0,0
11. Bedrijven beperken de duur van diertransporten in overeenstemming met de beste praktijknormen.	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	1,0	0,5	0,0
12. Entertainmentactiviteiten waarbij wilde dieren betrokken zijn of waarbij dieren gewond raken (waaronder circussen en andere amusementsshows met wilde dieren, dolfinariums, olifantenritten, vechtsporten met dieren) zijn onaanvaardbaar.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	1,0	0,0
13. Bedrijven integreren criteria ten aanzien van dierenwelzijn in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering.	0,5	0,5	1,0	0,9	1,0	0,0	1,0	0,0
14. Bedrijven nemen clausules over de naleving van criteria met betrekking tot dierenwelzijn op in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.	0,0	0,5	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0

2.2.2 Analyse beleid dierenwelzijn

Het beleid van de bankgroepen voor dierenwelzijn varieert van slecht (score 2,0) tot zeer goed (score 9,3). Zes van de acht banken hebben lager gescoord in deze beoordeling ten opzichte van de vorige beoordeling in 2020. Dit komt vooral doordat er vier nieuwe elementen (6, 8, 9, 10) zijn toegevoegd aan de FFG-methode die de Five Freedoms voor dieren verder concretiseren. Deze aanvullende criteria werden toegevoegd omdat banken de Five Freedoms vaak soms wel onderschrijven, maar niet vertalen in concrete dierenwelzijnsstandaarden voor verschillende diersoorten. De manier waarop drie elementen in de FFG-methode worden beoordeeld is ook veranderd. Dit heeft met name gevolgen voor bont en exotisch leer en voor soort-specifieke beperkingen van de duur van het transport van dieren.

De daling met ruim twee punten van bunq (score 5,4) komt mede doordat bunq zijn bedrijfsmodel sinds de laatste beoordeling aanzienlijk heeft gewijzigd.

Alle bankgroepen verwachten dat bedrijven de Five Freedoms voor dieren respecteren en dat ze dierenleed zoveel mogelijk beperken bij het gebruik van dierproeven voor medische doeleinden. Ook hebben alle banken inmiddels enig beleid tegen het vangen en houden van dieren voor hun vel of pels. De meeste banken zien het houden van dieren in zeer beperkende huisvesting als onacceptabel.

Toch zijn er grote verschillen tussen de verschillende bankgroepen in hun beleid op het gebied van dierenwelzijn. De Volksbank en Triodos Bank scoren allebei zeer goed (score 9,3 respectievelijk 8,9). Deze twee banken vragen van bedrijven bijvoorbeeld dat ze clausules over de naleving van criteria met betrekking tot dierenwelzijn opnemen in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers. Rabobank scoort ruim voldoende (score 7,1), net als in de twee voorgaande beleidsonderzoeken. De bankgroep zou onder andere het beleid ten aanzien van dierlijke-eiwitbedrijven kunnen verbeteren in de zin dat de bank verwacht dat deze worden gecertificeerd volgens de criteria van certificeringsregelingen die dierenwelzijnseisen omvatten. Verder zou de bank van bedrijven kunnen verwachten dat ze criteria ten aanzien van dierenwelzijn in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering integreren en dat ze dierenwelzijnscriteria opnemen in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.

Net als bunq scoren ABN Amro en ING twijfelachtig (score 5,2, respectievelijk 4,9), allebei ongeveer een punt lager dan bij de vorige beoordeling. Het beleid van ABN Amro zou kunnen verbeteren door van veeteeltbedrijven te verwachten dat ze zorgen voor een adequate verrijking en kwaliteit van het leefmilieu voor de landbouwdieren en pijnlijke procedures zoals het afsnijden van varkensstaarten voor deze dieren vermijden en dat bedrijven dierenwelzijnscriteria opnemen in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers. Dit laatste punt geldt ook voor ING. Verder zou ING van bedrijven kunnen vragen dat ze de duur van diertransporten in overeenstemming met de beste praktijknormen beperken, en zou de bank van bedrijven kunnen vragen dat entertainmentactiviteiten waarbij wilde dieren betrokken zijn of waarbij dieren gewond raken onaanvaardbaar zijn.

NIBC scoort onvoldoende (score 3,9) en Van Lanschot Kempen scoort slecht (score 2,0) op dit thema.

2.3 Gendergelijkheid

2.3.1 Overzicht elementen en scores

Tabel 6 geeft een gedetailleerd overzicht van de scores van de bankgroepen voor het thema Gendergelijkheid.

Tabel 6 Beleidsscores Gendergelijkheid

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore (op een schaal van 0 tot 10)	4,5	6,2	7,9	4,4	4,5	3,6	4,5
Verandering sinds beleidsupdate 2020	+1,7	-1,2	-1,1	+1,1	+1,4	+0,5	+0,2	+1,6
1. De financiële instelling doet een zerotolerance beleidstoezegging voor alle vormen van genderdiscriminatie ten aanzien van werk en beroep.	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
2. De financiële instelling hanteert een zero-tolerancebeleid ten aanzien van gender-gerelateerd geweld op de werkplek, waaronder verbale, fysieke en seksuele intimidatie.	1,0	0,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0
3. De financiële instelling hanteert systemen die salarisgelijkheid actief regelen.	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
4. De financiële instelling hanteert systemen ter voorkoming van genderdiscriminatie van haar klanten.	0,5	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0
5. De financiële instelling garandeert minstens 30% participatie en gelijke toegang voor vrouwen en mannen op het niveau van de raad van bestuur, het dagelijks bestuur en het senior management.	1,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,5	0,5
6. De financiële instelling garandeert minstens 40% participatie en gelijke toegang voor vrouwen en mannen op het niveau van de raad van bestuur, het dagelijks bestuur en het senior management.	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0
7. De financiële instelling heeft een trainingsprogramma gericht op de bevordering van doorstroming van vrouwen naar seniorfuncties.	1,0	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	0,5	0,0
8. Bedrijven hebben een beleid toegezegd om de mensenrechtenrisico's te beperken die mensen door hun gender ondervinden.	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	0,0	1,0	1,0
9. Bedrijven hanteren een zerotolerancebeleid voor alle vormen van genderdiscriminatie ten aanzien van werk en beroep.	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,5	1,0	0,5
10. Bedrijven hanteren een zero-tolerancebeleid ten aanzien van gender-gerelateerd geweld op de werkplek, waaronder verbale, fysieke en seksuele intimidatie.	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0
11. Bedrijven hanteren systemen die salarisgelijkheid actief regelen.	0,6	1,0	1,0	0,6	0,7	0,0	0,6	0,7
12. Bedrijven hanteren systemen ter voorkoming van genderdiscriminatie van hun klanten.	0,0	0,5	1,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidscore (op een schaal van 0 tot 10)	4,5	6,2	7,9	4,4	4,5	3,6	4,5
Verandering sinds beleidsupdate 2020	+1,7	-1,2	-1,1	+1,1	+1,4	+0,5	+0,2	+1,6
13. Bedrijven garanderen minstens 30% participatie en gelijke toegang voor vrouwen en mannen op het niveau van de raad van bestuur, het dagelijks bestuur en het senior management.	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Bedrijven garanderen minstens 40% participatie en gelijke toegang voor vrouwen en mannen op het niveau van de raad van bestuur, het dagelijks bestuur en het senior management.	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Bedrijven zorgen voor gerichte professionele ontwikkeling, en waar nodig ook scholing en opleiding, voor werknemers om gelijke toegang voor vrouwen tot hogere functies te bevorderen.	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
16. Bedrijven integreren criteria ten aanzien van gender en vrouwenrechten in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering.	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7
17. Bedrijven nemen clausules over de naleving van criteria met betrekking tot gender en vrouwenrechten op in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0

2.3.2 Analyse beleid gendergelijkheid

Voor zes banken gingen de scores op het gebied van gendergelijkheid omhoog. Dat komt met name omdat ze zich meer inspannen om in hun eigen organisaties de gendergelijkheid te verbeteren. Zes banken scoren nog onvoldoende (Rabobank, Van Lanschot Kempen en ING Bank ABN Amro, NIBC en Triodos). Desalniettemin is er verbetering zichtbaar.

Het beleid van de bankgroepen voor gendergelijkheid varieert van onvoldoende (score 3,6) tot goed (score 7,9). De Volksbank heeft met een score van 7,9 (goed) het beste beleid op het gebied van gendergelijkheid, al is het ruim een punt lager dan bij de vorige beleidsbeoordeling. Bunq scoort een voldoende (score 6,2). Sterke stijgers zijn ABN Amro, NIBC en Van Lanschot Kempen. Net als Triodos en ING scoren deze banken een punt voor het nieuw toegevoegde element dat van bedrijven "zero-tolerance" vraagt ten aanzien van gender-gerelateerd geweld.

ING Bank, Rabobank, Van Lanschot Kempen, ABN Amro, NIBC en Triodos kunnen hun beleid verbeteren door van bedrijven te vragen dat ze garanderen dat er minstens 40% participatie en gelijke toegang voor vrouwen en mannen op het niveau van de raad van bestuur, het dagelijks bestuur en het senior management, is. Ook als ze minimaal 30% participatie garanderen zouden ze hoger scoren. Verder zouden deze banken kunnen vragen van bedrijven dat ze zorgen voor gerichte professionele ontwikkeling, en waar nodig ook scholing en opleiding, voor werknemers om gelijke toegang voor vrouwen tot hogere functies te bevorderen en zouden ze clausules over de naleving van criteria met betrekking tot gender en vrouwenrechten kunnen opnemen in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers (met uitzondering van Rabobank die voor dit laatste element al wel een punt heeft gescoord).

2.4 Klimaatverandering

2.4.1 Overzicht elementen en scores

Tabel 7 geeft een gedetailleerd overzicht van de scores van de bankgroepen voor het thema Klimaatverandering.

Tabel 7 Beleidsscores Klimaatverandering

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore (op een schaal van 0 tot 10)	3,6	7,6	9,6	5,4	9,6	6,9	8,8
Verandering sinds beleidsupdate 2020	-1,1	+2,8	+0,4	+0,4	+3,1	+1,3	+0,3	+2,3
1. Voor de eigen (in)directe broeikasgasemissies stelt de financiële instelling meetbare reductiedoelstellingen op in overeenstemming met een beperking van de maximale mondiale temperatuurstijging van 1.5°C.	1,0	0,5	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
2. De financiële instelling heeft zich gecommitteerd aan het gebruik van uitsluitend hernieuwbare energiebronnen voor de eigen bedrijfsvoering.	1,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
3. De financiële instelling publiceert hoe groot haar aandeel is in de broeikasgasemissies van een selectie van bedrijven en/of een specifieke sector waarin zij financiert of investeert.	0,9	1,0	1,0	0,9	1,0	0,8	1,0	1,0
4. De financiële instelling publiceert hoe groot haar aandeel is in de broeikasgasemissies van alle bedrijven en projecten waarin zij investeert.	0,9	1,0	1,0	0,9	1,0	0,8	1,0	0,7
5. Voor de financiering van grootschalige projecten maakt de financiële instelling een milieueffectrapportage met onder meer gegevens over broeikasgasemissies en klimaatrisico's.	1,0	n.r.	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	n.r.
6. Voor de broeikasgasemissies van de bedrijven waarin de financiële instelling belegt of die door haar worden gefinancierd, stelt zij meetbare reductiedoelstellingen vast, die bijdragen aan een beperking van de maximale mondiale temperatuurstijging tot 1.5°C.	0,8	0,5	1,0	0,8	1,0	1,0	1,0	0,8
7. De financiële instelling meet en publiceert klimaatgerelateerde effecten in overeenstemming met de aanbevelingen van de <i>Task Force on Climate-related Financial Disclosures</i> (TCFD).	0,5	0,0	1,0	0,9	1,0	1,0	0,0	1,0
8. Het beleid hanteert een maximale drempelwaarde van 20% ter beperking van de financiering van en investeringen in kolengestookte elektriciteitscentrales en kolenmijnbouw.	0,0	1,0	1,0	0,5	1,0	1,0	1,0	0,8

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore (op een schaal van 0 tot 10)	3,6	7,6	9,6	5,4	9,6	6,9	8,8
Verandering sinds beleidsupdate 2020	-1,1	+2,8	+0,4	+0,4	+3,1	+1,3	+0,3	+2,3
9. Het beleid hanteert een maximale drempelwaarde van 30% voor de financiering van en investeringen in energieopwekking met gebruik van fossiele brandstoffen en olie- en gaswinning.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0
10. Het beleid hanteert een maximale drempelwaarde van 0% ter beperking van de financiering van en investeringen in kolengestookte elektriciteitscentrales en kolenmijnbouw.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,5	0,0
11. Het beleid hanteert een maximale drempelwaarde van 0% voor de financiering van en investeringen in energieopwekking met gebruik van fossiele brandstoffen en olie- en gaswinning.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,5	0,0
12. Bedrijven maken hun directe en indirecte broeikasgasemissies openbaar.	0,8	0,5	1,0	0,9	1,0	0,5	1,0	0,7
13. Bedrijven verminderen hun directe en indirecte broeikasgasemissies.	0,8	0,5	1,0	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0
14. Bedrijven stappen over van het gebruik van fossiele brandstoffen naar hernieuwbare energie.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
15. Kolencentrales waarvan de CO2 uitstoot niet beperkt wordt (met CO2-afvang en -opslag) zijn onaanvaardbaar.	0,5	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,0
16. Het gebruik van steenkool voor de productie van elektriciteit is onacceptabel.	0,5	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,0
17. Het gebruik van fossiele brandstoffen voor de productie van elektriciteit is onacceptabel.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0
18. Steenkoolwinning is onacceptabel.	0,0	1,0	1,0	0,5	1,0	1,0	1,0	0,8
19. Het winnen van olie uit teerzanden is onacceptabel.	0,9	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,8
20. Olie- en gaswinning is onacceptabel.	0,0	1,0	1,0	0,6	1,0	0,0	1,0	0,0
21. Het omzetten van veengrond en gebieden met hoge koolstofvoorraden in landbouwgrond, is onacceptabel.	0,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,0
22. De productie van biomassa voldoet aan de 12 principes van de <i>Roundtable on Sustainable Biomaterials</i> (RSB).	0,0	0,0	1,0	0,0	1,0	1,0	1,0	0,7
23. CO ₂ -compensatie is gecertificeerd volgens de criteria van de relevante certificeringsregelingen voor CO ₂ -compensatie.	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidscore (op een schaal van 0 tot 10)	3,6	7,6	9,6	5,4	9,6	6,9	8,8
Verandering sinds beleidsupdate 2020	-1,1	+2,8	+0,4	+0,4	+3,1	+1,3	+0,3	+2,3
24. Bedrijven voeren geen lobby om klimaatmaatregelen af te zwakken of aanscherping van klimaatbeleid tegen te gaan.	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,8
25. Bedrijven integreren criteria met betrekking tot het tegengaan van klimaatverandering in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering.	0,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
26. Bedrijven nemen clausules over de naleving van criteria met betrekking tot het tegengaan van klimaatverandering op in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0

2.4.2 Analyse beleid klimaatverandering

Het beleid van de acht bankgroepen voor het thema klimaatverandering varieert tussen onvoldoende (score 3,6) en uitstekend (score 9,6). NIBC heeft beleidsverbeteringen doorgevoerd en heeft drie punten extra gescoord waarmee de score nu uitstekend is geworden (score 9,6). Ook De Volksbank scoort uitstekend (score 9,6) en Triodos Bank scoort zeer goed (score 8,8). Bunq volgt met goed (score 7,6) en Rabobank met ruim voldoende (score 6,9).

Wat betreft klimaatverandering dankt Rabobank zijn hogere score aan de stap om voor de eigen gebouwen alleen nog groene energie in te kopen. Verder is de bank transparanter over de broeikasgasuitstoot en andere klimaatgerelateerde impacts van bedrijven die de bank financiert of waarin deze belegt.

Rabobank zou het beleid kunnen verbeteren door geen bedrijven te financieren die meer dan 30% van hun omzet halen uit energieopwekking met gebruik van fossiele brandstoffen en olie- en gaswinning. Nog beter zou het zijn om de drempelwaarde op 0% te houden. Verder zou Rabobank het beleid kunnen verbeteren door van bedrijven certificering van CO₂-compensatie te vragen en te eisen dat bedrijven geen lobby voeren om klimaatmaatregelen af te zwakken of aanscherping van klimaatbeleid tegen te gaan.

ING en Van Lanschot Kempen scoren allebei twijfelachtig (score 5,4, respectievelijk 5,3) en ABN Amro scoort onvoldoende (score 3,6). Zij sluiten financiering van en investeringen in kolengestookte elektriciteitscentrales en kolenmijnbouw niet volledig uit, waar anderen dat wel doen. Overigens scoren ING en Van Lanschot Kempen wel enige punten (0,5, respectievelijk 0,8) wanneer het bedrijven betreft waar de kolengerelateerde activiteiten minder dan 20% van de activiteiten beslaan (dit wordt bepaald aan de hand van, bijvoorbeeld, omzet, opgewekte elektriciteit of opgesteld vermogen). Verder vragen deze banken niet van bedrijven dat ze clausules over de naleving van criteria met betrekking tot het tegengaan van klimaatverandering opnemen in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.

2.5 Mensenrechten

2.5.1 Overzicht elementen en scores

Tabel 8 geeft een gedetailleerd overzicht van de scores van de bankgroepen voor het thema Mensenrechten.

Tabel 8 Beleidscores Mensenrechten

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidscore (op een schaal van 0 tot 10)	8,0	9,3	10	6,9	9,3	7,8	10
Verandering sinds beleidsupdate 2020	-1,2	0,2	-	-0,1	-0,3	-0,6	-	+0,3
1. De financiële instelling respecteert alle mensenrechten zoals beschreven in de <i>United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights</i> (UNGP's).	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
2. De financiële instelling voert een zerotolerancebeleid ten aanzien van alle vormen van discriminatie in arbeid en beroep.	1,0	1,0	1,0	1,0	.5	1,0	1,0	1,0
3. Bedrijven respecteren alle mensenrechten zoals beschreven in de <i>United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights</i> (UNGP's).	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
4. Bedrijven stellen een beleidsverklaring op waarin het bedrijf zich expliciet committeert aan het respecteren van mensenrechten.	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
5. Bedrijven implementeren een <i>human rights due diligence</i> proces zoals omschreven in de UNGP's om hun impact op mensenrechten te identificeren, te voorkomen, te beperken en daarover verantwoording af te leggen.	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
6. Bedrijven richten processen in om te komen tot herstel en genoegdoening voor slachtoffers van mensenrechtenschendingen die ze hebben veroorzaakt, of waarbij ze betrokken zijn.	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
7. Bedrijven ontwikkelen of nemen deel aan effectieve klachtenmechanismen op bedrijfsniveau voor individuen en gemeenschappen die mogelijk slachtoffer zijn van mensenrechtenschendingen.	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
8. Bedrijven respecteren de mensenrechten van inheemse volken in het kader van hun bedrijfsactiviteiten.	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	0,6	1,0	1,0

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore (op een schaal van 0 tot 10)	8,0	9,3	10	6,9	9,3	7,8	10
Verandering sinds beleidsupdate 2020	-1,2	0,2	-	-0,1	-0,3	-0,6	-	+0,3
9. Bedrijven voorkomen conflicten met betrekking tot landrechten en verwerven natuurlijke hulpbronnen alleen door een betekenisvolle consultatie te voeren met lokale gemeenschappen en met vrijwillige, voorafgaande en geïnformeerde instemming (FPIC) waar het inheemse volken betreft.	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,7
10. Bedrijven voorkomen conflicten met betrekking tot landrechten en verwerven natuurlijke hulpbronnen alleen met vrijwillige, voorafgaande en geïnformeerde instemming (FPIC) van de betrokken landgebruikers.	1,0	0,0	1,0	0,5	1,0	1,0	1,0	0,0
11. Bedrijven hebben speciale aandacht voor het respecteren van de rechten van kinderen.	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,7
12. Bedrijven hebben speciale aandacht voor het respecteren van de rechten van mensen met een beperking.	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0
13. Bedrijven staan geen nederzettingen en geen economische activiteiten toe in bezette gebieden, in overeenstemming met het Internationale Humanitaire Recht.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,7
14. Bedrijven integreren criteria ten aanzien van mensenrechten in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering.	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
15. Bedrijven nemen clausules over de naleving van criteria met betrekking tot mensenrechten op in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,7

2.5.2 Analyse beleid mensenrechten

Het mensenrechtenbeleid van de bankgroepen varieert tussen ruim voldoende (score 6,9) en uitstekend (score 10). Bijna alle bankgroepen respecteren de mensenrechten zoals beschreven in de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs) en het UN Global Compact en verwachten dat ook van de bedrijven waaraan ze krediet verlenen en waarin ze beleggen.

De Volksbank en Triodos Bank scoren allebei een 10 (uitstekend), net als bij de vorige beleidsbeoordeling. NIBC scoort deze keer iets lager, maar nog altijd zeer goed (score 9,3). NIBC zou het beleid kunnen verbeteren door van bedrijven speciale aandacht te vragen voor het respecteren van de rechten van mensen met een beperking, een nieuw element in de beoordeling.

Ook bunq scoort zeer goed (score 9,3). Deze bank zou het beleid rond Free, Prior and Informed Consent (FPIC) nog kunnen uitbreiden zodat het niet alleen op inheemse volken van toepassing is, maar ook op andere betrokken landgebruikers.

ABN Amro, Rabobank en Van Lanschot Kempen scoren alle drie goed (score 8,0, respectievelijk 7,8 en 7,8). ING scoort een 6,9. De relatief grote daling in score voor ABN Amro is te verklaren door het feit dat de bank, net als ING, Rabobank en Van Lanschot Kempen geen punten scoort op het nieuwe element met betrekking tot rechten van mensen met een beperking. Daarnaast ontbreekt het bij ABN Amro, ING en Rabobank aan beleid waarin zij aangeven van gefinancierde bedrijven te verwachten dat zij geen economische activiteiten ondernemen in bezette gebieden, in overeenstemming met het Internationale Humanitaire Recht. ABN Amro had in het verleden wel beleid tegen bedrijfsactiviteiten in bezette gebieden.

2.6 Natuur

2.6.1 Overzicht elementen en scores

Tabel 9 geeft een gedetailleerd overzicht van de scores van de bankgroepen voor het thema Natuur.

Tabel 9 Beleidsscores Natuur

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore (op een schaal van 0 tot 10)	6,3	7,0	10	6,1	9,8	8,4	9,3
Verandering sinds beleidsupdate 2020	-0,2	-2,3	-	-0,2	+1,0	+2,0	-	+0,6
1. Bedrijven voorkomen negatieve impact op gebieden met High Conservation Value (HCV) binnen hun bedrijfsactiviteiten en binnen de gebieden onder hun beheer.	1,0	0,5	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,7
2. Bedrijven voorkomen negatieve impact op beschermde gebieden die vallen onder de categorieën I-IV van de International Union for the Conservation of Nature (IUCN) binnen hun bedrijfsactiviteiten en binnen de gebieden onder hun beheer.	1,0	0,5	1,0	0,6	1,0	1,0	1,0	1,0
3. Bedrijven voorkomen negatieve impact op beschermde gebieden die vallen onder de UNESCO World Heritage Convention binnen hun bedrijfsactiviteiten en binnen de gebieden onder hun beheer.	1,0	0,5	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
4. Bedrijven voorkomen negatieve impact op beschermde gebieden die vallen onder de Ramsar Convention on Wetlands binnen hun bedrijfsactiviteiten en binnen de gebieden onder hun beheer.	1,0	0,5	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
5. Bedrijven voorkomen negatieve gevolgen voor populaties van diersoorten die op de IUCN Red List of Threatened Species staan.	1,0	0,5	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore (op een schaal van 0 tot 10)	6,3	7,0	10	6,1	9,8	8,4	9,3
Verandering sinds beleidsupdate 2020	-0,2	-2,3	-	-0,2	+1,0	+2,0	-	+0,6
6. Handel in bedreigde planten- en diersoorten voldoet aan de voorwaarden van CITES.	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
7. Handel in bedreigde planten- en diersoorten die op de lijsten van CITES staan is onacceptabel.	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	0,8
8. Activiteiten op het gebied van genetisch materiaal en gentechnologie vinden alleen plaats als ze voldoen aan de toestemmings- en veredelingseisen zoals beschreven in de UN Convention on Biological Diversity en het daaraan gerelateerde Nagoya Protocol.	0,5	0,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,7
9. Productie van, of handel in, levende genetisch gemodificeerde organismen kan alleen plaatsvinden als toestemming van het importerende land is verkregen en aan alle vereisten van het Cartagena Protocol wordt voldaan.	0,0	0,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,7
10. Bedrijven voorkomen de introductie van exotische soorten in ecosystemen.	0,6	1,0	1,0	0,6	1,0	1,0	1,0	1,0
11. Bedrijven maken een waterschaarste-effectrapportage en voorkomen een negatieve impact in regio's die kampen met waterschaarste.	0,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,7
12. Bedrijven starten geen nieuwe activiteiten in gebieden waar waterschaarste heerst en waar bedrijfsactiviteiten zouden wedijveren met de behoeften van lokale gemeenschappen.	0,0	1,0	1,0	0,5	1,0	0,0	1,0	0,7
13. Bedrijven maken een milieueffectrapportage over de totale gevolgen van een grootschalig project op de biodiversiteit, ten minste volgens GRI 304: Biodiversity 2016 of een vergelijkbare standaard.	0,6	1,0	1,0	0,6	0,7	0,6	1,0	0,7
14. Bedrijven integreren criteria ten aanzien van natuur in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering.	0,8	1,0	1,0	0,6	1,0	1,0	1,0	1,0
15. Bedrijven nemen clausules over de naleving van criteria met betrekking tot natuur op in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,8

2.6.2 Analyse beleid natuur

Het natuurbeleid van de bankgroepen varieert tussen voldoende (score 6,1) en uitstekend (score 10). De bankgroepen verwachten onder meer van bedrijven dat ze voorkomen dat ze een negatieve impact hebben op gebieden met een belangrijke natuurwaarde (High Conservation Value) en andere beschermde natuurgebieden, en op populaties van diersoorten die op de IUCN Red List of Threatened Species staan.

De Volksbank en NIBC hebben het beste natuurbeleid (score 10, respectievelijk 9,8). Daarop volgen Triodos met een zeer goede score (score 9,3) en Rabobank en Van Lanschot Kempen met een goede score (allebei score 8,4). Triodos Bank kan het beleid verbeteren door van bedrijven expliciet te verwachten dat zij niet actief zijn in de handel in bedreigde planten- en diersoorten die op de CITES-lijsten staan.

De score van Rabobank is omhooggegaan voor het thema natuur. Dit is te danken aan de eisen die Rabobank stelt aan bedrijven met betrekking tot het volgen van de Bonn Guidelines, gerelateerd aan de UN Convention on Biological Diversity, en het Cartagena Protocol. Deze internationale standaarden werden eerder niet door de bank onderschreven en opgenomen in het beleid. Ook het beleid met betrekking tot waterschaarste is verbeterd. Van bedrijven wordt verwacht dat zij een waterschaarste-effectrapportage maken en dat ze negatieve impact in gebieden waar waterschaarste is voorkomen. Rabobank zou het beleid op dit gebied nog verder kunnen verbeteren door van bedrijven te vragen geen nieuwe activiteiten te starten in gebieden waar waterschaarste heerst en waar bedrijfsactiviteiten zouden wedijveren met de behoeften van lokale gemeenschappen. Ook kan de bank aan het beleid toe te voegen dat bedrijven criteria over natuurbescherming opnemen in contracten met toeleveranciers.

Bunq scoort ruim voldoende (score 7). En ABN Amro en ING scoren beide voldoende (score 6,3 voor de eerste twee en 6,1 voor ING). ABN Amro zou het beleid kunnen verbeteren door meer aandacht te besteden aan het risico op waterschaarste, en door voor bedrijven actief in de productie van, of handel in, levende genetisch gemodificeerde organismen uit te gaan van het Cartagena Protocol. Dit laatste geldt ook voor bunq. Daarnaast zou bunq alleen activiteiten op het gebied van genetisch materiaal en gentechnologie moeten toestaan als ze voldoen aan de toestemmings- en veredelingseisen zoals beschreven in de UN Convention on Biological Diversity en het daaraan gerelateerde Nagoya Protocol.

De daling van de score van bunq met 2,3 punten komt mede doordat bunq zijn bedrijfsmodel sinds de laatste beoordeling aanzienlijk heeft gewijzigd.

ING kan het beleid verbeteren door van bedrijven expliciet te verwachten dat zij alleen handel in bedreigde planten- en diersoorten toestaan als deze voldoet aan de voorwaarden van de Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES). En dat ze niet actief zijn in de handel in bedreigde planten- en diersoorten die op de CITES-lijsten staan. Ook kunnen ABN Amro en ING hun beleid verder verbeteren door te vragen dat bedrijven criteria over natuurbescherming opnemen in contracten met toeleveranciers. ABN Amro zou verder van bedrijven moeten vragen dat ze rekening houden met waterschaarste en milieueffectrapportages maken.

2.7 Wapens

2.7.1 Overzicht elementen en scores

Tabel 10 geeft een gedetailleerd overzicht van de scores van de bankgroepen voor de sector Wapens.

Tabel 10 Beleidscores Wapens

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidscore (op een schaal van 0 tot 10)	6,1	9,3	10	5,1	9,3	7,3	10
Verandering sinds beleidsupdate 2020	-1,9	-0,7	-	-,01	-	+0,4	-	-
1. Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) landmijnen is onacceptabel.	1,0	1,0	1,0	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0
2. Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) clustermunitie is onacceptabel.	1,0	1,0	1,0	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0
3. Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) nucleaire wapens in of aan landen die het non-proliferatieverdrag niet hebben geratificeerd is onacceptabel.	1,0	1,0	1,0	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0
4. Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) nucleaire wapens is onacceptabel.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
5. Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) chemische wapens is onacceptabel.	1,0	1,0	1,0	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0
6. Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) biologische wapens is onacceptabel.	1,0	1,0	1,0	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0
7. Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) dodelijke autonome wapensystemen (LAWS), waaronder voornaamste onderdelen daarvan, is onacceptabel.	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0
8. Goederen die essentieel zijn voor militaire doeleinden, maar ook kunnen worden gebruikt voor civiele eindproducten ('dual-use' technologie), worden beschouwd als militaire goederen indien ze een niet-civiel doeleinde hebben.	0,7	0,0	1,0	0,7	1,0	1,0	1,0	0,0
9. Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen aan landen waartegen een wapenembargo van de VN dan wel een multilateraal embargo geldt is onacceptabel.	0,5	1,0	1,0	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0

Beoordelingselement	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore (op een schaal van 0 tot 10)	6,1	9,3	10	5,1	9,3	7,3	10
Verandering sinds beleidsupdate 2020	-1,9	-0,7	-	-,01	-	+0,4	-	-
10 Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen is onacceptabel indien er een substantieel risico bestaat dat de wapens zullen worden gebruikt voor ernstige schending van mensenrechten en het internationaal humanitair recht.	0,7	1,0	1,0	0,5	0,0	1,0	1,0	1,0
11 Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen aan landen die mensenrechten schenden is onacceptabel.	0,7	1,0	1,0	0,5	1,0	1,0	1,0	1,0
12 Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen aan partijen die bij een conflict betrokken zijn, is onacceptabel, tenzij aan partijen die handelen in overeenstemming met een resolutie van de VN-Veiligheidsraad.	0,7	1,0	1,0	0,5	1,0	1,0	1,0	1,0
13 Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen aan landen die gevoelig zijn voor corruptie is onacceptabel, tenzij de partijen handelen in overstemming met een resolutie van de Veiligheidsraad.	0,0	1,0	1,0	0,5	1,0	0,0	1,0	1,0
14 Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen aan landen met een falende of fragiele staat is onacceptabel.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	1,0
15 Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen aan landen die een buitenproportioneel deel van hun begroting aan wapenaankopen besteden is onacceptabel.	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0

2.7.2 Analyse beleid wapens

Het beleid van de acht bankgroepen voor de wapenindustrie varieert van twijfelachtig (score 5,1) tot uitstekend (score 10).

Twee bankgroepen - De Volksbank en Triodos Bank - sluiten alle leningen aan en beleggingen in de wapensector uit vanwege de daarmee verbonden duurzaamheidsrisico's. Zij krijgen daarvoor de maximale score (10). Zij worden daarin gevolgd door bunq en NIBC, beiden met score 9,3. NIBC kan het beleid nog verder verbeteren door ook als voorwaarde te stellen dat wapens en wapensystemen niet geleverd mogen worden wanneer er een substantieel risico bestaat dat die wapens gebruikt zullen worden voor ernstige mensenrechtenschendingen en schendingen van het Internationaal Humanitair Recht.

Van Lanschot Kempen heeft goed beleid (score 8,0), Rabobank ruim voldoende (score 7,3), ABN Amro voldoende (score 6,1) en ING twijfelachtig (score 5,1). Alle vier hebben ze geen beleid tegen beleggingen in, of financiering van, bedrijven die wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen leveren aan landen die een buitenproportioneel deel van hun begroting aan wapenaankopen besteden. ABN Amro en ING zouden hun beleid ook kunnen verbeteren door levering van de genoemde militaire middelen aan landen met een falende of fragiele staat uit te sluiten van financiering of investeringen. En ABN Amro en Rabobank hebben geen beleid over bedrijven die deze middelen leveren aan landen die gevoelig zijn voor corruptie. ING scoort bovendien laag omdat het aanwezige beleid rond wapenhandel slechts wordt toegepast op een activiteit, namelijk de financiering van specifieke wapenverkoop. Andere activiteiten van wapenfabrikanten die dergelijke verkopen doen wil ING wel financieren.

ING, Rabobank en Van Lanschot Kempen hebben nog geen beleid rond dodelijke autonome wapensystemen (LAWS). ABN Amro voegde dat element toe aan het beleid, sinds de vorige beoordeling. Daarnaast sluiten ABN Amro en ING de productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) nucleaire wapens niet geheel uit. De score van ABN Amro gaat bovendien achteruit ten opzichte van het vorige beleidsonderzoek omdat het wapenbeleid van de bank alleen voor financieringen en niet voor beleggingen geldt.

3

Conclusies

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de beleidsscores van de acht bankgroepen voor de verschillende thema's en sectoren, en maakt een vergelijking met de scores in het vorige beleidsonderzoek voor de Eerlijke Bankwijzer in 2020. Ook worden per bankgroep conclusies getrokken

3.1 Overzicht beleidsscores

Tabel 11 geeft per bankgroep een overzicht van de scores voor alle onderzochte duurzaamheidsthema's en voor de sector wapens.

Tabel 11 Scores van de acht bankgroepen per thema en sector

Bankgroep	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
Belastingen	2,9	2,9	8,9	4,0	5,0	4,7	7,1	5,9
Dierenwelzijn	5,2	5,4	9,3	4,9	3,9	7,1	8,9	2,0
Gendergelijkheid	4,5	6,2	7,9	4,4	4,5	3,6	4,5	3,7
Klimaatverandering	3,6	7,6	9,6	5,4	9,6	6,9	8,8	5,3
Mensenrechten	8,0	9,3	10	6,9	9,3	7,8	10	7,8
Natuur	6,3	7,0	10	6,1	9,8	8,4	9,3	8,4
Wapens	6,1	9,3	10	5,1	9,3	7,3	10	8,0

Tabel 12 geeft per bankgroep de verandering weer in de beleidsscores voor de verschillende thema's en de sector wapens ten opzichte van de vorige beoordeling voor de Eerlijke Bankwijzer in 2020.

Tabel 12 Veranderingen in beleidsscores per bankgroep

Bankgroepen	ABN Amro	bunq	De Volksbank	ING Bank	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
Belastingen	-1,2	-6,2	+0,6	-	-	-	-	+0,6
Dierenwelzijn	-1,1	-2,1	-0,4	-0,8	-1,1	+0,4	-	-0,4
Gendergelijkheid	+1,7	-1,2	-1,1	+1,1	+1,4	+0,5	+0,2	+1,6
Klimaatverandering	-1,1	+2,8	+0,4	+0,4	+3,1	+1,3	+0,3	+2,3
Mensenrechten	-1,2	+0,2	-	-0,1	-0,3	-0,6	-	+0,3
Natuur	-0,2	-2,3	-	-0,2	+1,0	+2,0	-	+0,6
Wapens	-1,9	-0,7	-	-0,1	-	+0,4	-	-

3.2 Conclusies over de (veranderingen in) scores

Op basis van Tabel 11 en Tabel 12 kunnen de volgende algemene conclusies worden getrokken:

- Alle bankgroepen scoren over het algemeen goed op het thema mensenrechten en voldoende op het thema natuur. De scores voor de sector wapens zijn over het algemeen voldoende tot goed, met alleen voor ING een twijfelachtige score. Grote verschillen in scores zijn te zien bij de thema's belastingen, dierenwelzijn en klimaatverandering. Hoewel veel bankgroepen hun beleid voor gendergelijkheid verbeterd hebben, zijn de scores daar nog ondermaats, met uitzondering van de score van De Volksbank.
- Verbeteringen in scores ten opzichte van het vorige beleidsonderzoek in 2020 zijn vooral te zien bij klimaatverandering en gendergelijkheid. De hoogste scoreverbeteringen komen voor rekening van bunq en NIBC voor het thema klimaatverandering (+2,8, respectievelijk +3,1).
- Andere beoordeelde thema's, te weten dierenwelzijn en mensenrechten, alsmede de sector wapens laten over het algemeen verslechtingen in scores zien in vergelijking met het vorige onderzoek in 2020. Voor dierenwelzijn is de lagere score vooral te wijten aan nieuwe en herziene criteria met betrekking tot de Five Freedoms, bont en exotisch leer en dierentransport in de FFG-methode.

Met betrekking tot de individuele bankgroepen kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- **ABN Amro**

Het beleid van ABN Amro scoort in dit beleidsonderzoek met name goed voor mensenrechten (score 8,0). Het beleid voor het thema natuur (score 6,3) en voor de sector wapens (score 6,1) is voldoende. De bank scoort op deze thema's en sector overigens minder dan in het vorige beleidsonderzoek. Ook voor dierenwelzijn krijgt de bank minder punten en dit leidt tot een twijfelachtige score (score 5,2).

ABN Amro scoort weliswaar 1,7 punt hoger voor gendergelijkheid, maar het beleid is nog steeds onvoldoende (score 4,5). Ook op het gebied van klimaatverandering en belastingen scoort de bank lager dan de vorige keer en dit leidt ditmaal tot een onvoldoende (score 3,6), respectievelijk ruim onvoldoende (score 2,9).

De verslechtering van ABN Amro's scores voor vijf thema's en de wapensector kent verschillende oorzaken. ABN Amro scoorde niet of minder op gewijzigde en nieuwe elementen voor dierenwelzijn met betrekking tot bijvoorbeeld exotisch leer en de duur van diertransport. De score voor de wapensector is achteruitgegaan omdat het beleid van de bank nu alleen voor financieringen geldt en niet voor beleggingen. Een belangrijke reden waarom onder meer de score voor belastingen achteruit is gegaan is verder dat de bank niet langer verwacht dat gefinancierde bedrijven zich aan alle OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen houden, maar dat dit alleen wordt verwacht voor de OESO Richtlijnen die verband houden met mensenrechten.

- **Bunq**

Bunq heeft haar bedrijfsmodel flink veranderd sinds het laatste beleidsonderzoek voor de Eerlijke Bankwijzer in 2020 door een Ierse financieringsmaatschappij voor MKB-bedrijven over te nemen. Ten tijde van het onderzoek bevond bunq zich nog in een overgangsfase en was de bankgroep nog bezig met het formuleren van nieuw beleid dat past bij het nieuwe bedrijfsmodel. Hierdoor daalde de score van bunq op vijf van de zes beoordeelde thema's, met name op het gebied van belastingen, natuur en dierenwelzijn. Ook de score voor het wapenbeleid is iets gedaald. Het nieuwe klimaatveranderingsbeleid van bunq is echter beduidend sterker dan het vorige (score 7,6).

- **De Volksbank**

Het beleid van De Volksbank scoort in dit beleidsonderzoek wederom zeer goed: de bankgroep haalt de maximale score (score 10) voor de thema's mensenrechten en natuur, en voor de sector wapens. Ook het beleid rond klimaatverandering is zeer goed (score 9,6). De bank is iets vooruitgegaan op het thema belastingen en scoort hier zeer goed (score 8,9). Hoewel de bank bijna een half punt minder heeft gekregen voor haar beleid rondom dierenwelzijn, is de score ook hier nog zeer goed (score 9,3).

Op het thema gendergelijkheid scoort de bank ruim een punt lager dan voorheen. Dit komt doordat er een element aan de FFG-methode is toegevoegd over zero-tolerance met betrekking tot gender-gerelateerd geweld. De bank heeft algemeen beleid tegen geweld, maar het beleid gaat niet specifiek over gender-gerelateerd geweld. Verder heeft De Volksbank deze keer geen punt gekregen voor de professionele ontwikkelingsmogelijkheden voor medewerkers die er op gericht zijn gelijke toegang voor vrouwen in senior functies te promoten. De bank scoort echter nog altijd goed (score 7,9).

- **ING**

Het beleid van ING scoort in dit beleidsonderzoek net als de vorige keer ruim voldoende voor mensenrechten (score 6,9) en voldoende voor natuur (score 6,1). Het beleid is twijfelachtig op het gebied van dierenwelzijn (score 4,9), waar de bank lager scoort dan voorheen, en ook voor klimaatverandering (score 5,4) en de sector wapens (score 5,1). Hoewel het beleid voor gendergelijkheid is verbeterd, scoort de bank nog steeds onvoldoende (score 4,4). Ook het beleid rond belastingen is onvoldoende (score 4,0).

- **NIBC**

NIBC heeft sinds het vorige beleidsonderzoek haar beleidsscores verbeterd, met name op het thema klimaatverandering. Maar ook het beleid op het gebied van gendergelijkheid en natuur is verbeterd.

Het beleid van NIBC scoort in dit beleidsonderzoek met name goed voor klimaatverandering (score 9,6), natuur (score 9,8), mensenrechten (score 9,3) en wapens (score 9,3). De score voor belasting is twijfelachtig (score 5,0) en die voor gendergelijkheid, hoewel het beleid verbeterd is, ook (score 4,5). Het beleid rond dierenwelzijn scoort onvoldoende (score 3,9).

- **Rabobank**

Rabobank heeft haar beleidsscores sinds het laatste beleidsonderzoek op vijf van de zeven onderwerpen verbeterd. Natuur en klimaatverandering kenden de grootste stijgingen. Wat betreft het element natuur is de stijging in score te danken aan de eisen aan bedrijven met betrekking tot het volgen van de Bonn Guidelines en het Cartagena Protocol en aan beter beleid met betrekking tot waterschaarste. Wat betreft klimaatverandering dankt de bank zijn hogere score aan verbetering van het eigen energiegebruik en is de bank transparanter over de broeikasgasuitstoot van bedrijven die de bank financiert of waarin ze belegt.

Het beleid van Rabobank scoort in dit beleidsonderzoek met name goed voor mensenrechten (score 7,8) en ook de beleidsverbeteringen met betrekking tot natuur hebben tot een goede score geleid (score 8,4). De bank heeft ruim voldoende beleid voor dierenwelzijn (score 7,1), klimaatverandering (score 6,9) en wapens (score 7,3). Het beleid rond belastingen is nog altijd twijfelachtig (score 4,7) en hoewel het beleid rond gendergelijkheid is verbeterd is de score nog onvoldoende (score 3,6).

- **Triodos Bank**

De beleidsscores van Triodos Bank zijn op het hoge niveau van het vorige beleidsonderzoek gebleven, en op twee thema's zijn de scores zelfs verbeterd.

Het beleid van Triodos Bank voor mensenrechten en wapens is goed voor de maximale score (score 10). Ook met betrekking tot dierenwelzijn (score 8,9), klimaatverandering (score 8,8) en natuur (score 9,3) doet de bank het zeer goed. Op het thema belastingen scoort de bank ruim voldoende (score 7,1). Het beleid voor gendergelijkheid is verbeterd, al is het nog niet goed genoeg (score 4,5).

- **Van Lanschot Kempen**

Van Lanschot Kempen heeft haar beleid sinds het vorige beleidsonderzoek op vijf thema's verbeterd. Klimaatverandering kende de grootste stijging van de score. Belastingen, gendergelijkheid, natuur en mensenrechten zijn ook verbeterd.

Het beleid van Van Lanschot Kempen scoort net als bij het vorige beleidsonderzoek goed (score 7,8) voor mensenrechten. Dit geldt ook voor natuur (8,4) en de wapensector (8,0). De beleidsverbetering op het thema belastingen heeft geleid tot een voldoende score (score 5,9). De bank heeft het beleid met betrekking tot klimaatverandering aanzienlijk verbeterd, al blijft het resultaat twijfelachtig (score 5,3). Verbeteringen in beleid voor gendergelijkheid leiden nog altijd tot een onvoldoende (score 3,7). De bank heeft slecht beleid voor dierenwelzijn (score 2,0).

Bronvermeldingen

- 1 Geurts, S., J. Laplane en L van Loenen (2020, oktober), *Eerlijke Bankwijzer: Beoordeling van het acht Nederlandse kredieten beleggingsbeleid bankgroepen 1 8e actualisering*, Amsterdam, Nederland: Profundo.
- 2 Laplane, J., L. van Loenen and J.W. van Gelder (2023, February), *Fair Finance Guide Methodology 2023*, Amsterdam, The Netherlands: Profundo.
- 3 Laplane, J. and L. van Loenen (2021, October), *Fair Finance Guide International Methodology 2021*, Amsterdam, Nederland: Profundo.

EerlijkeBankwijzer®

FairFinance®
International

